מפניני הפרשה - מאמר

כוחו של ציבור

רבים ממפרשי התורה מנסים להסביר מה היה חטאו של משה רבינו בעניין "מי מריבה", על מה ולמה נתבע. וכבר אמר המלאך המגיד למרן ה"בית יוסף", שממכלול הפירושים מבינים אנו כמה דק היה החטא, עד שיש לחפש ולבחון ולהתלבט ולהסתפק.

הר"ן – ביאר בדרשותיו שהתביעה כלפי משה הייתה על שאמר: **"שימעו נא המורים"** – שפירושו עקשנים ושוטים. אמנם ראויים היו לתארים אלו לפי התנהגותם, שהרי התקוטטו ורבו עימו, התלוננו ואפילו הקניטו אותו.

אבל למרות שכל אחד ואחד מהם היה ראוי לכינוי זה, אסור היה לכנות בו את כלל הציבור! בציבור יש שלימות שאין בכל יחד ויחיד, ויש להיזהר בכבודו! **"לעולם תהא אימת ציבור עליך"**, אומרת הגמרא. שהרי ויתר הקב"ה הוא על כבודו והורה לכוהנים לעמוד וגבם לארון הקודש, כדי שפניהם יהיו אל הציבור! מחדש הר"ן חידוש: מה שאמרו בגמרא שישראל קרויים בנים בין כשהם עושים רצונו של מקום ובין לאו, כמו שכתוב **"בנים סכלים המה"** וכן **"בנים לא אמון בם"** – נאמר ביחס לכלל ולציבור. אבל אדם החוטא בפני עצמו, מאבד את מעלת הבן האהוב - אבל כלל ישראל קרוי לעולם: **"בני בכורי ישראל"**, אפילו בהיותם שקועים במט' שערי טומאה!

והלקח מכך עבורנו, כפול. האחד, כמה נורא לדבר בגנות ציבור וקהל, עדה או חוג כלשהו. לא זו בלבד שגם על ציבור יש איסור לשון הרע ורכילות, והאיסור נכפל במספר האנשים בציבור, כאילו דיבר על כל אחד ואחד בנפרד, ויכול אדם לרכוש לעצמו עשרות אלפי עבירות חמורות שבתורה, אלא גם שברגע שדיבר על ציבור דיבר על בניו של מקום, ואביהם יתבע עלבונם! - הבה ונתבונן כיצד נענש ומיידית אבי הנביאים כשהביע פקפוק בחוסן אמונתם, עד התבוססות במט' שערי הטומאה!

כמה פרוץ נעשה עניין זה לאחרונה. כמה משתלחת הלשון בקבוצה זו ואחרת, ומלבד עוון מחלוקת ושנאת חינם. יש כאן צרורות, צרורות של לשון הרע, רחמנא ליצלן! מי צריך שהבורא יתברך יאמר לו: **"האתה תדבר על בני יקירי? בוא ונכחן אותך, האם אתה מושלם**?!!"...

אולם לקח נוסף כאן, חשוב לא פחות: אם אין האדם מושלם, (מי מושלם?) שיכלול עצמו עם הציבור ויזכה להגנתו ולחיבתו. ה"חלבנה", שריחה רע, נמנתה על סממני הקטורת ועולה היא לרצון ובחיבה יחד איתם. הערבה, שאין בה לא טעם ולא ריח, נכללת עם האתרוג הלולב וההדס.

המן ירד אפילו לדתן ואבירם בכלל ישראל - לפיכך הוזהרנו: "אל תפרוש מן הציבור". בייחוד מי שזכויותיו מעטות. שעל כן נצטוו ישראל להימנות על קרבן הפסח למשפחותיהם, לזכות לזכויות חבריהם, אבל ההולך בשיירה, גם אם יתעלף יישאו אותו עימם.

המסקנה העולה היא שכל אדם ואדם ישתדל להסתופף בצל הקהילה, להתאגד בשיעורי תורה, להיות חלק מן החברה, ולא יפרוש מן הציבור!

נתבונן ונראה, שכאשר ירד המן לישראל – ירד גם לרשעים שבהם, אף לדתן ולאבירם, גם לערב רב, ואף לעושי העגל, והיו **"שבעים מן המן ומקריבים ממנו לעגל"**. ואילו יהושע בן נון, שפרש מן המחנה והמתין למשה רבינו למרגלו הר סיני – **"ירד לו מן כנגד כל ישראל"**, נזקק לזכויות כנגד כל ישראל כדי שירד לו מן!

בין אדם לחבירו

מותר לייפות ולקשט כלים חדשים, ואפילו למכור אותם אחר כך במחיר גבוה יותר מעלות ההשבחה. וכן מותר לצבוע וליפות כלים וחפצים ישנים העומדים למכירה, בתנאי שמטרת הצביעה היא למשוך ולעורר את הרצון של האנשים לקנותם, ולא במטרה להראותו כחדש.

כמו כן, מותר לסייד דירה לפני מכירתה וכן לשטוף היטב או לצבוע מכונית העומדת למכירה, מפני שבזה אין חשש לגניבת דעת, היות והקונים יודעים שאין מדובר במוצרים חדשים.

שואל ומשיב

שאלה: כשמגישים פירות בסעודות שבת ויום טוב לברך עליהם, האם מותר לכתחילה להשאירם עד לאחר ברכת המזון, כדי להרוויח ברכות אחרונות שאחר הפירות, ולהשלים בכך מאה ברכות?

תשובה: במסכת מנחות מג: אמר רבי מאיר, חייב אדם לברך מאה ברכות בכל יום, ואמרו בגמרא שם, שבשבת ויום טוב, שאין בתפילה אלא שבע ברכות, יש להשתדל להשלים מאה ברכות בפירות ומגדנות.

זו לשון הרמב"ם בפרק ז' מהלכות תפלה הלכה טו': **"חייב אדם לברך מאה ברכות בין הלילה והיום שבכל יום ויום. ובשבתות וימים טובים שהתפילה שבע ברכות, צריך להשלים מאה ברכות בפירות וירקות. כיצד? אוכל מעט ירק ומברך לפניו ולאחריו, וחוזר ואוכל פרי ומברך לפניו ולאחריו..."** כתב הלחם משנה, שבודאי אין כוונת הרמב"ם שיאכל פרי ויברך לפניו ולאחריו ושוב יאכל אחר כך מהפרי עצמו, ויברך שנית לפניו ולאחריו, שבזה גורם לברכה שאינה צריכה, וכבר אמרו חז"ל בברכות לג. כל המברך ברכה שאינה צריכה עובר משום: **"לא תשא את שם ה' אלוקיך לשוא"** - אלא כוונתו שאם אכל ירק ולא היה בדעתו לאכול יותר בעת ההיא, זמן מה אחר כך יחזור ויאכל פרי כדי להשלים מאה ברכות, ובזה לא נחשב גורם ברכה שאינה צריכה, הואיל ובשעה שאכל מתחלה לא היה בדעתו לאכול יותר.

בשו"ת רבינו משה גלאנטי סימן לח' כתב, שאעפ"י שבשבת המצווה להשלים מאה ברכות בפירות ומגדנות, אינו רשאי לברך על הפירות שלפניו, על כל פרי ופרי בפני עצמו, שזוהי ברכה שאינה צריכה. אולם רשאי לומר לבני ביתו שלא יביאו לפניו מיני הפירות שיאכל בפעם אחת, אלא יביאו לפניו אחד אחד ולאחר שיברך על פרי אחד, יביאו לפניו מין פרי אחר, ואז רשאי לברך על כל אחד ואחד, כיון שאינם לפניו על השולחן, לא נחשב כברכה שאינה צריכה.

סיכום: מותר להניח את פירות הקינוח בסעודת שבת ויום טוב עד לאחר ברכת המזון, על מנת לברך לפניהם ולאחריהם, ולהשלים מנין מאה ברכות. ואין בזה לאיסור גורם ברכה שאינה צריכה. וטוב שיבקש להביאם רק לאחר ברכת המזון. (עפ"י שו"ת יהווה דעת חלק ו' סימן כו')

מפניני הפרשה - רעיון

הנגלה והנסתר

רבי משה הדרשן המובא בתחילת רש"י בפרשתנו מלמד אותנו שפרה אדומה היא כפרה לחטא העגל.

נראה עוד להסביר על פי המובא בזוהר הקדוש שהמילה אלוקים מורכבת משתי מלים "מי" ו-"אלה" – בספר "מן הבאר" פרשת תצווה, מסביר שבחינת "מי" מורה על הנסתר שהרי כשאומרים מי, מחפשים את הנעלם בעוד שהמילה "אלה" מורה על הקיים, על המצוי הנראה לעין.

עולמנו כולו בנוי על שילוב בחינת הנגלה והנסתר גם יחד. וזהו הפשט בפסוק **"שאו מרום עיניכם וראו מי ברא אלה"** (ישעיהו פרק מ' כו') גם בחינת ה"מי" וגם בחינת ה"אלה" - זה הכוונה שהשם אלוקים מורכב משתי מילים אלו - כיוון שאלוקים מצד מהותו הוא נסתר אבל מצד התגלותו בעולמנו הוא נגלה.

לכן בחטא העגל העם שם דגש רק על בחינת של נגלה באומרו **"אלה אלוקיך ישראל"** (שמות פרק לב' ח') הם לא הדגישו שיש בחינת נסתר, לכן משה אומר באותה פרשה - **"מי לה' אלי"**. הוא מזכיר לעם שיש בחינת של "מי". בחינת של נסתר והוא האלוקים.

נראה לומר שפרה אדומה היא בחינת של "מי", שהרי על חוקה זו אמר שלמה המלך **"אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני"** (קהלת פרק ג' כג').

פרה אדומה היא מעל גדר השכל והיא מורה על הנסתר, לכן בא רבי משה הדרשן ואומר שפרה אדומה היא תקנה לחטא העגל. פרה אדומה היא בבחינת "מי" בחינת הנסתר והיא באה לתקן את החטא שנעשה בעגל וכאמור היה בבחינת "אלה" - **"אלה אלוקיך ישראל"** (שמות ל"ב ח') ללמדנו שאי אפשר להפריד בין ה"מי" לבין ה"אלה" ואז מקבלים את השם אלוקים בשלמות.

נר ה' נשמת אדם, גיליון זה מוקדש לעילוי נשמת:

החייל לביא בן אורית ג'הסי ע"ה הי"ד	שלום בן שלום כתריאל ע"ה
ויקטור בן שרינה תמאם ע"ה	אבי מורי ששון בן שמחה בוהניק ז"ל
רפאל בן אסתר פוזיילוב ז"ל	קנו בן ברכה אלנתנוב ז"ל
הלל בן שלומית רודיך ז"ל	יוסף בן מסעודה בן סדון ז"ל

נר ה' נשמת אדם, גיליון זה מוקדש לעילוי נשמת:

רבקה בת ג'ונג'ון תפילין ע"ה	סימונה בת מרסדס אלמליח ע"ה
אלישבע (אליזבט) בת מנחם הלוי ז"ל	הלנה רבקה בת חנה הופמן ז"ל
אלים בת רחל תורג'מן ז"ל	מרסדס אוריה עמר ע"ה והי"ד בת רחל הי"ו
רחל בת שרה יעקבוב ז"ל	שרה בת ציפורה פלדמן ז"ל

בס"ד ו' לחודש תמוז ה'תשפ"ד
שנה שלושים גיליון מספר 42
יוצא לאור על ידי שמעון בוחניק
רב קהילה בישוב חשמונאים

קול ששון

פרסומים תורניים
בהלכה, הגות, אגדה ופרשת שבוע
ע"ש ששון בן שמחה לבית בוחניק ז"ל

שבת קודש
פרשת חוקת
מפטירים:
"וַיִּפְתָּח הַגִּלְעָדִי"
(שופטים יא' א')

חשמונאים (שעון קיץ)
כניסת שבת: 19:30
יציאת שבת: 20:30
זמן רבנו תם: 20:50

בתים מעור אחד וגודלם עפ"י פסיקת מרן בש"ע ובפוסקים האחרונים

בתים מעור אחד

בתפילה של ראש, כל פרשה ופרשה נכתבת על קלף נפרד ומוכנסת לבית בפני עצמה. השאלה, האם הבתים צריכים להיות מעור אחד, או שאפשר לחבר ארבעה עורות ולהצמידם זה לזה?

מקור בתלמוד

הסוגיא בדמרא במסכת מנחות דף לד: עוסקת באופן הכנת הפרשיות לתפילה של ראש והכנסתה לבתים: **"ת"ר: יכול יכתבם על ארבע עורות ויניחם בארבע בתים בארבע עורות? ת"ל: ולזכרון בין עיניך, זכרון אחד אמרתי לך ולא ב' וג' זכרונות, הא כיצד? כותבן על ארבע עורות ומניחן בארבע בתים בעור אחד..."**

מפרש רש"י: בארבע בתים בעור אחד - שמפשיטין עגל קטן ולוקחים התיכת עור ומניחין אותו בדפוס שיש בו כמין ארבע אצבעות ומניחין אותו לייבש על הדפוס ונוטלין את הדפוס ונעשים בתים מאליהן.

בית יוסף

בבית יוסף סימן לב' מובאת התלבטותו של בעל התרומה בסוגיא זו האם חייב להיות עור אחד, או שאפשר לעשות ארבע עורות תפורים זה לזה?

פסיקת מרן להלכה בשו"ע

בפסיקת מרן בשו"ע סימן לב' כתב שלתפילה של ראש צריך לעשות ארבע בתים מעור אחר, אך לא פירש אם מותר שיהיו מארבע עורות תפורים: **"יעשה ארבע בתים מעור אחד לשל ראש, ובית אחד לשל יד".**

משנה ברורה

במשנה ברורה בסימן לב' ס"ק קעב' מביא דעות בפוסקים המכשירים בית לתפילה של ראש המורכב ממספר עורות תפורים או מודבקים, אך בסוף דבריו ממליץ לכתחילה לעשות בית לתפילה של ראש מעור אחד.

"מעור אחד - וחתיכת עור תפורים יחד מצדד המגן אברהם דחשובים כעור אחד וכ"כ בתשובת ח"ס או"ח סימן ה' שיש להקל בתפורות ואם היו רק דבוקות בדבק מחמיר שם אבל בחיי אדם משמע דהוא הדין אם הם דבוקות בדבק וכן משמע באור זרוע וכן נתפשט עתה המנהג במדינותינו ומכל מקום לכתחילה ראוי ונכון לעשותו מעור אחד ממש כי יש מחמירין וסוברין דלא מהני בחתיכות תפורות יחד או מדובקות בדבק..."

ילקוט יוסף

גם בספר ילקוט יוסף סימן לג' סעיף טז' כתב שלכתחילה יש להדר לעשות בית לתפילה של ראש מעור אחד, אך גם מכמה עורות דבוקים כשר.

"...לכתחילה יש להדר ליקח עור אחד ולעשות ממנו ארבעה בתים לצאת ידי חובה לכולי עלמא, אך מעיקר הדין אם חיבר העורות על ידי תפירה מהני. ואף שהבתים עושים אותם מעור אחד ממש, מכל מקום לא בעינן שיהיה התיתורא והמעברתא מעור אחד, אלא אפילו אם הוא עור בפני עצמו כשר. וכן מנהג העולם. ומכל מקום היכא דאפשר טוב לחדר גם בזה, לצאת ידי המחמירים בזה...ואמנם מי שאפשר לו לקנות תפילין מעור אחד ממש אעפ"י שהם יקרים, עליו להשתדל לקנותם...והשי"ת ישלם לו במיטבא.

סיכום: לגבי הכנת התפילה של ראש מובא במסכת מנחות: "כותבן על ארבע עורות ומניחן בארבע בתים בעור אחד". נחלקו הראשונים בהבנת גמרא זו, אם הבית צריך להיות מעור אחד דווקא, או שאפשר לעשותו ממספר עורות תפורים או מודבקים. להלכה: מעיקר הדין מותר לעשות את התפילה של ראש ממספר עורות תפורים או מודבקים. אולם לכתחילה יש להדר לעשות תפילה של ראש מעור אחד ולעשות ממנו ארבעה בתים. ואפילו שעושים את הבתים מעור אחד, אין חובה שגם התיתורא והמעברתא יהיו מעור אחד, וכן מנהג העולם. והיכן שאפשר טוב להדר גם בזה, לצאת ידי המחמירים בזה.

גודל הבתים

מקור בתלמוד

בתלמוד אין סוגיא מפורשת שעוסקת בגודל הבתים, אך במסכת עירובין דף צה: מובאת סוגיא ממנו משמע שיש בראשו של אדם מקום להניח שני זוגות תפילין בבת אחת. מסוגיא זו העלו הפוסקים הראשונים שהבתים אינם גדולים מאד, אך גם אינם קטנים מאוד, שהרי אם כן, היה יכול אדם ללבוש שלושה זוגות תפילין בבת אחת: "...**רבן גמליאל אומר שנים שנים. מאי קסבר? אי קסבר שבת זמן תפילין הוא - זוג אחד - אין, טפי לא....אמר רב שמואל בר רב יצחק: מקום יש בראש להניח בו שתי תפילין...**"

פסיקת מרן להלכה בשו"ע

בפסיקת מרן בשו"ע סימן לב' סעיף מא' לא הגדיר את את גודל הבתים: וכתב: **"אורך ורוחב הבתים וגובהן אין לו שיעור".**

משנה ברורה

מדברי המשנה ברורה בסימן לב' ס"ק קפט' יוצא שלכתחילה טוב שלא יהיה שיעורם קטן משתי אצבעות על שתי אצבעות, ובוודאי לא יותר קטן מאצבע.

ביאור הלכה

בביאור הלכה, ד"ה אורך ורוחב הוסיף שהנכון הוא שהתפילין יהיו בגודל ממוצע, לא יותר מארבע אצבעות על ארבע אצבעות, אך לא פחות משתי אצבעות על שתי אצבעות. בילקוט יוסף בסימן כה' כתב, שמצד זה אלי ואנוהו, צריך להתאים את גודל הפרשיות לגודל הבתים: "...**ויש חולקים ואומרים שגם בדבר מכוסה שייך דין זה אלי ואנוהו, ולפיכך יש להזהר שיהיו הפרשיות לפי גודל הבתים, ולא יניח פרשיות קטנות בבתים גדולים, דמכלל היופי והחידור שיתמלא חלל הבתים בפרשיות...**"

סיכום: בתלמוד אין סוגיא מפורשת בנושא גודל הבתים. מרן פסק שאורך ורוחב הבתים וגובהן אין לו שיעור. אולם נכון לעשותם לא קטנים משתי אצבעות על שתי אצבעות ולא גדולים מארבע אצבעות על ארבע אצבעות.

פינת העורך

משה אמר לבני ישראל **"שמעו נא המורים"** (פרק כ' י') מדגישרבינו האר"י הקדוש: צריך להיזהר שלא לחרף יהודים, חס וחלילה. משה רבינו נענש על שאמר: **"שמעו נא המורים"** אביה המלך ניגף במגיפה על שאמר: **"ועימכם עגלי זהב"**. זכריהו שאמר: **"עזבתם את ה'"** – הרגו יואש. ישעיהו הנביא, אמר: **"בתוך עם טמא שפתיים אנוכי יושב"** – נענש שהרגו מנשה המלך...

ברכות מכל הלב

ברכות מעומק הלב וברכת מזל טוב ליעקב (לייב) גלר הי"ו ולמורן עמרן הי"ו לרגל אירוסיהם להם ולכל בני משפחותיהם.

יהי רצון מלפני שוכן מרומים שתיזכו לחופתכם בקרוב ותיזכו להקים בית נאמן וכשר בישראל המושתת על יסוד איתנים של אהבה ויראת שמים לתפארת עם ישראל.

ברכות מכל הלב

מזל טוב וברכות מעומק הלב למשה אוראל ורננה נגר הי"ו לרגל נישואיהם.

להם ולמשפחותיהם משפחת נגר הי"ו ומשפחת גרינברגר הי"ו.

יהי רצון מלפני אבינו שבשמים, שתיזכו להקים בית לתפארת ישראל, מלא אהבה ושמחה, נאמן וכשר, המיוסד על יסודות איתנים של אהבת תורה ויראת שמים לתפארת עם ישראל.

אסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא

"שונה הלכות" – הלכה ומקורה

הברכה על אכילת חמישה מיני דגן כפי שהם

פסיקה להלכה בשולחן ערוך

מרן פסק להלכה בשו"ע בסימן רח' סעיף ד' בסתם כדעת הרמב"ם שעל אכילת דגן חי הברכה הראשונה היא "בורא פרי האדמה" והברכה האחרונה "בורא נפשות", אבל בהמשך הביא את דעת התוספות שמספק ראוי לאוכלם בתוך סעודת פת, כך שברכת המזון תפטור אותם מברכה אחרונה. הרמ"א בהגה כתב שברכת "בורא פרי אדמה" יש לברך רק על אכילת חיטים שלמים ולא על שעורים שלמים (כדעת הכל בו): **אכל דגן חי או עשוי קליות או שלוק והגרעינין שלמים, אינו מברך אלא בורא פרי האדמה ולאחריו בורא נפשות.** הגה: **והא דמברך לפניו בורא פרי האדמה היינו באוכל חטין וכיוצא בהן, דראויין לאכול כך, אבל האוכל שעורים שלמים אפילו קלוין באש, אינן ראוין לאכול רק ע"י הדחק ואין מברך לפניהם רק שהכל (כל בו וכן משמע מדברי רשב"א שמה שהשוה חטין לשעורין, לברכה אחרונה משמע ולא לראשונה), והתוספות נסתפקו אם יברך לאחריו ברכה מעין שלש, ולכך כתבו שנכון שלא לאכלו אלא בתוך הסעודה ויפטרנו ברכת המזון.**

משנה ברורה

במשנה ברורה בסימן רח' ס"ק יז' הסביר את הספק של התוספות לגבי הברכה האחרונה על אכילת מיני דגן כתות שהם, ובס"ק יח' כתב, שמי שבכל זאת אכל מיני דגן כמות שהם לא בתוך סעודה, יברך "בורא נפשות".

ערוך השולחן

בספר ערוך השולחן בסימן רח' סעיף ט' כתב פתרון נוסף לספק לגבי הברכה האחרונה על אכילת מיני דגן כמות שהם, והוא שיאכל עמם דבר שברכתו האחרונה "על המחיה" וגם דבר שברכתו האחרונה "בורא נפשות" ובברכה האחרונה עליהם יפטור את מיני הדגן שאכל, אולם הוסיף שאין רגילות לאכול מיני דגן כמות שהם.

כף החיים

גם בספר כף החיים בס"ק ל', כתב את הפתרון שהציע בספר ערוך השולחן לגבי הרוצה לאכול מיני דגן כמות שהם לא בתוך סעודה: **"אלא בתוך הסעודה וכו', או יאכל דבר שברכתו ודאי מעין שלוש ודבר שברכתו בורא נפשות רבות ויפטור את זה ממה נפשך"**. ובס"ק כט' כתב שמי שבכל זאת אכל מיני דגן כמות שהם לא בתוך סעודה, יברך ברכה אחרונה "בורא נפשות", וציין פוסקים אחרונים רבים שמסכימים לזה.

פסקי תשובות

מרן בסימן רב' פסק שכל שדרכו לאכול מבושל או שלוק וכדומה, אם אוכלים ממנו חי מברכים עליו שהכל אם כן, מדוע על אכילת חיטה כמות שהיא מברכים "בורא פרי האדמה", הרי דרכה להיאכל אפויה או מבושלת?! בספר פסקי תשובות בסימן רח' אות ז' מבאר זאת עפ"י הביאור הלכה סימן רב'.

"... והיינו כל זמן שהגרעינים ניכרים, דאז נשאר עליהם ברכתן המקורית 'בורא פרי האדמה' (דגרעינים שלימים שנתבשלו וכדומה ברכתן בורא פרי האדמה), אבל אם טחנוהו לקמח איבד חשיבותו כיון שאין מין הדגן ניכר והברכה 'שהכל', כיון שאין הדרך לאכול אלא אפוי או מבושל, והוא הדין אם עשאוהו בצק ברכת הבצק שהכל, ואף אם יש בתערובת הבצק סוכר ושאר מיני מתיקה, מכל מקום אין הדרך לאכול בצק חי אלא אפוי או מבושל".

"וכיון שלמדנו שהאוכל גרעיני דגן חי מברך בורא פרי האדמה, אף על פי שאין הדרך לאכלן כך ולא נטעי אינשי אדעתא דהכא (ושאני משאר פירות וירקות, דכאמור מפני חשיבות מין דגן ברכתו 'בורא פרי האדמה' קיימת ועומדת), נלמד גם לענין נבטי חיטה ושאר מיני דגן שברכתם בורא פרי האדמה".

באות ח' כתב כללים לגבי קביעת הברכה הראשונה על אכילת מיני דגן כמות שהם, ושעפ"י כללים אלו עולה שהברכה הראשונה על חיטה תפוחה (שלוה) ופריכיות חיטה וגרנולה, היא "בורא פרי האדמה"

באות ט' הביא דעה וסברה של פוסקים שלא מקבלים את הפתרון שהוצע בערוך השולחן ובכף החיים, בשביל מי שרוצה לאכול מיני דגן כמות שהם, ולא בתוך סעודה, אולם סיכם עפ"י שאר הפוסקים שזו עצה טובה.

שו"ת אגרות משה

בשו"ת אגרות משה אורח חיים חלק א' סוף סימן עד' כתב שבדיעבד ניתן לברך ברכת "בורא נפשות" במקום ברכה "מעין שלוש".

ילקוט יוסף

בספר ילקוט יוסף בסימן רח' - דין ברכה מעין שלש בסעיף ב' הדגיש שברכת "בורא נפשות רבות" אינה ברכה אחרונה כללית, לכן האוכל מפירות שבעת המינים, ואינו יודע לברך לאחריהם ברכה מעין שלש, לא יברך ברכת "בורא נפשות": **"מי שאכל מפירות שבעת המינים, ואינו יודע לברך לאחריהם ברכה מעין שלש, לא יברך ברכת "בורא נפשות", אלא עדיף שלא יברך ברכה אחרונה כלל, שאין ברכת בורא נפשות כברכת שהכל הפוטרת את הכל, ואינה פוטרת את הכל, ושב ואל תעשה עדיף. ולפיכך החרד לדבר ה' ישנן בעל פה את הברכות כולן, שיהיו שגורות על פיו, ויוכל לברך על כל מין כברכתו.**

ובסעיף ז' כתב שהברכה הראשונה על אכילת מיני דגן כמות שהם, אפילו עשויים קליות או שלוקים, אם הגרעינין שלמים, מברך עליהם בתחילה "בורא פרי האדמה". ולגבי הברכה האחרונה כתב שהנכון שלא לאכול מהם כשיעור ברכה אחרונה בתוך כדי אכילת פרס, או לאוכלם בתוך הסעודה, שאז ברכת המזון פוטרתם: **"דגן חי או עשוי קליות או שלוק, והגרעינין שלמים, מברך עליהם בתחילה בורא פרי האדמה, וכן על "שלוה" מברכים בתחלה בורא פרי האדמה. ומאחר ויש ספק לענין ברכה אחרונה לפיכך נכון שלא לאכול מהם כשיעור ברכה אחרונה בתוך כדי אכילת פרס, אלא פחות מכשיעור (וטוב שיהיה פחות משמונה עשרה גרם), או בתוך הסעודה, שאז ברכת המזון פוטרתם".**

שערי ברכה

בספר שערי ברכה פרק טז' בהערה לסעיף ז' כתב שהפתרון לאכול מיני דגן כמות רק תוך סעודה, הוא הידור בלבד, אבל מותר לכתחילה לאוכלם לא בתוך סעודה ולברך עליהם ברכה אחרונה "בורא נפשות".

סיכום

הברכה הראשונה על אכילת מיני דגן כמות שהם, אפילו אם הם עשויים קליות או שלוקים, אם הגרעינים שלמים, היא "בורא פרי האדמה". והברכה האחרונה היא "בורא נפשות רבות". אולם היות והתוספות העלו ספק לגבי הברכה האחרונה, המליצו הפוסקים ובכללם מרן בשו"ע לאוכלם בתוך סעודת פת, כך שברכת המזון תפטור אותם מברכה אחרונה.

הפוסקים האחרונים כתבו פתרון נוסף לספק לגבי הברכה האחרונה על אכילת מיני דגן כמות שהם, והוא שיאכל עמם דבר שבוודאות ברכתו האחרונה היא "על המחיה" וגם דבר שבוודאות ברכתו האחרונה היא "בורא נפשות" ובברכה האחרונה עליהם יפטור את מיני הדגן שאכל כמות שהם.

אולם נראה שהפתרונות הנ"ל, למי שרוצה לאכול מיני דגן כמות שהם טובים במצב או במקום בו אין רגילות לאכול מיני דגן כמות שהם. (ראה ערוך השולחן). אבל כיום בהרגלי האכילה המקובלים, רבים מאוד ומסיבות שונות אוכלים "דגני בוקר" כתחליף לסעודה בפת, ומאידך עם ישראל קדושים לא ישמעו לפסק המורה להם לא לברך ברכה אחרונה כלל, לכן מי שאוכל מיני דגן כמות שהם כגון "דגני בוקר וכדומה, לא בתוך סעודה, יברך עליהם ברכה אחרונה "בורא נפשות", וכפסק מרן בשו"ע בסתם.

שם ומשפחה _____

מלך אדום מסרב לתת לישראל לעבור בארצו

משקרבו ישראל לארץ אדום, שלח משה רבינו שליחים אל מלך אדום וביקש ממנו שיתן להם לעבור בארצו, זאת כדי לקצר את הדרך ולהגיע מהר יותר לארץ ישראל.

משה רבינו הבטיח למלך אדום: "לא נעבור בשדה ובכרם ולא נשתה מי באר...ולא נזיק לארצך. נחסום פי הבהמות שלא יאכלו מן השדות הזרועים, ולא נשתה מן המים שיש לנו אלא נקנה ממך אוכל ומים בכסף מלא כדי שתרוויה מאיתנו". אבל למרות ההבטחות הנאות של משה רבנו השיב אדום: "...לא תעבור בי פן בחרב אצא לקראתך."

אדום הזהיר את ישראל, שאם הם יעברו בארצו, הוא יצא לקראתם למלחמה. שוב שלח משה רבינו שליחים למלך אדום והבטיח לו שהם ילכו רק במקומות שלא גרים אנשים ואין בהם שדות וכרמים, ואף ישלמו לו כמה שיבקש על המים שיקנו ממנו מבלי להתווכח על המחיר. בכל זאת סירב אדום להרשות לישראל לעבור בארצו ויצא לקראתם למלחמה. משראו זאת ישראל, נסעו משם והקיפו את כל ארץ אדום, על מנת להגיע למחוז חפצם, לארץ ישראל. משום שה' ציווה שלא תגרות באדום ולא לנסות להלחם בהם, עד שיבוא מלך המשיח וילחם בהם.

אהרון רודף שלום

צדיק וחסיד גדול היה אהרן הכהן וכל בני ישראל בדורו אהבו אותו מאוד. מיום שעשה אהרן את העגל לעם ישראל, לא הפסיק להצטער על מעשהו והיה מסתובב במחנה ישראל ומלמד את העם תורה.

הוא לימד קריאה וכתיבה את כל אחד ואחד מישראל אשר לא ידע לקרא ולכתוב, וכן לימד אותם איך להתפלל.

מעלתו הגדולה של אהרן הייתה: אהבתו את השלום. לא היה כמוהו אוהב שלום ורודף שלום בכל ישראל.

אהרון הכהן לא נח ולא שקט עד שהשלים בין ישראל לאביהם שבשמים. בין העם לתלמידי חכמים, בין אדם לחברו ובין איש לאשתו.

משום כך אהבו אותו כולם וכבדו אותו יותר מאשר את משה אחיו שהיה מנהיג העם.

כיצד החזיר אהרון חוטאים בתשובה? כשנודע ואהרון על מעשיו הרעים של אדם מישראל היה הולך לביתו של אותו אדם, מדבר אליו יפה ומתיידד איתו. שמח אותו אדם על הכבוד שנפל בחלקו, שאהרון הכהן הגדול ידידו והתבייש לחטא ולעשות מעשים רעים כדי שאהרון לא יפסיק את יחסו היפה אליו ולא יתרחק ממנו, וכך החזירו אהרן בתשובה.

שאלות מהפרשה

שאלות לכיתות א' עד ג' (חלקן מאוצרות התורה)

1. מי עלה עם אהרון להר הָהָר לפני פטירתו?

א. רק משה רבנו. ב. משה רבנו ואחותו מרים הנביאה.
ג. משה רבנו ואלעזר בנו של אהרון. ד. אהרון עלה לבדו.

2. כמה פעמים היכה משה בסלע?

א. פעמיים. ב. פעם אחת. ג. שבע פעמים. ד. הוא דיבר ולא היכה.

3. בזכות מה מנע ה' ממשה לתקוף את אדום, כפי שתקף את סיחון?

א. זכות שעשיו מחל ליעקב על הברכות. ב. כך ביקש יצחק מה'.
ג. זכות כיבוד הורים של עשיו. ד. בזכות שהגישו לישראל אוכל ושתיה.

4. כנגד איזה מלכים נלחמו ישראל ונגד איזה מלכים לא נלחמו?

א. נלחמו בסיחון ועוג ולא באדום. ב. נלחמו בסיחון ועוג ולא במואב.
ג. נלחמו בכולם באדום, עוג וסיחון. ד. תשובות א' וב' נכונות.

שאלות לכיתות ד' עד ח'

5. "...וְיִקְחוּ אֵלֶיךָ פָּרָה אֲדֻמָּה תְּמִימָה" (יט') מה למדים מ 'וְיִקְחוּ אֵלֶיךָ'?

א. המלאכה נקראת על שם גומרה. ב. מצווה זו קרויה תמיד על שמו.
ג. המצווה היא לשעה ולדורות. ד. מצווה זו היא 'הלכה למשה מסיני'.

שאלות מפרשי רש"י כיתות ד' עד ח' (המשך)

6. "...ויאמר להם שמעו נא המרים..." (פרק כ')? מה פירוש 'המרים'?

א. אנשים שמלמדים בבית-הספר. ב. סרבנים וביוונית - שוטים.
ג. לשון מורה ופחד. ד. אנשים שהם מורי דרך.

7. "וישמע הכנעני" מה שמע הכנעני?

א. על מותה של מרים. ב. על מות אהרון והסתלקות ענני הכבוד.
ג. שמלך אדום סירב לתת לישראל לעבור בארצו. ד. על חטאו של משה.

8. "...כִּי עַז גִּבּוֹר בְּנֵי עֲמוֹן" (פרק כא') מדוע היה גבולם עז?

א. החיילים שלהם מאומנים היטב. ב. האזור הררי וקשה לכיבוש.
ג. בגלל אזהרתו של ה' לא להילחם בהם. ד. תשובות א' וב' נכונות.

שאלה מפירוש הספורנו - כיתות ד' עד ח'

9. מדוע הכין משה רבנו את הנחש דווקא מנחושת ולא מזהב?

א. כך ציווה עליו ה'. ב. זהב היה גורם לקטרוג בהזכרת חטא העגל.
ג. הבין שכוונת ה', להזכיר חטאם שעשו מעשה נחש. ד. ב' וג' נכונות.

שאלה מפירוש הרשב"ם - כיתות ד' עד ח'

10. "עַל כֵּן יֹאמְרוּ הַמֹּשְׁלִים בֹּאוּ חֶשְׁבּוֹן..." (פרק כא') מי היו המושלים?

א. מושלי נבואות כמו בלעם וחבריו. ב. אנשים שבודים משלים מליבם.
ג. אנשים המבארים במשל, מה שראו בחלום. ד. בלעם ואביו בעור.

התשובות הנכונות לפרשת שלח לך:

1- ג' 2- ב' 3- ב' 4- ד' 5- ג' 6- א' 7- א' 8- ג' 9 - א' 10- א'

(במדבר תשעה) (שיעור 542 סופי)

לימוד פורה ומהנה

מי שברך אבותינו אברהם, יצחק ויעקב, דוד ושלמה, אליהו ואלישע הוא יברך וישמור וינצור וירומם וינשא את **הרב אליהו וסמדר מלול** הי"ו - מלך מלכי המלכים ברחמיו ישמרם ויחיהם ומכל צרה ונזק יצילם, ויאריך ימיהם בטוב ושנותיהם בנעימים, בכל אשר יפנו ישכילו וכל אשר יעשו יצליחו ויתקיים בהם מקרא שכתוב: **"ויתן לך האלוקים מטל השמים ומשמני הארץ ורוב דגן ותירוש...ויתן לך את ברכת אברהם לך ולזרעך אתך"** וכן: **"יברכך ה' וישמרך, יאר ה' פניו אליך ויחונך, ישא ה' פניו אליך וישם לך שלום".**